

OCENE.

Alojzij Remec. **Magda.** Tragedija ubogega dekleta v dvanajstih scenah. V Ljubljani, 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. (Splošna knjižnica, zvezek 46.)

Nisem videl »Magde« na odru. Vem pa, da »Magda« ljudi, ki so jo videli, »boli«. Prenekateri so se namreč zgražali. Ne bom rekel, da iz zgolj malomestne priderije. Najbrže je preostro veristična osma scena (sramotišča) odbila, kakor nekoč v Kranju preglasna psovka »vlačuge« v »Pavli«. Verjamem celo, da je bil kritik v »Slovencu« neposredno istinit, prav tako kot pozneje ob Rošlinki, dasi tam nevljuden, tu najvljudnejši. Sicer, kakor sem rekel, »Magde« na odru nisem videl. Poskusil bom vendar povedati, zakaj »Magda« ljudi boli. »Magda« pomeni v Remčevem dramatičnem udejevanju gotovo vsaj oblikovno napredek in novost. Nov shema je v Slovenceh, dasi hočejo nekateri vedeti celo pristno matico v lanskem ljubljanskem repertoarju. Sicer pa »Magda« tudi oblikovno ni popolna, ni zrela: kjer bi moral biti izraz kar najbolj karakteren (Magda, Peter), je blede in posneto cankarški; lirščina zdravo razumarske duše, sicer pa amuzična emfaza. Pa tega občinstvo ne čuti. To so poedini glasovi. »Magda« je tudi kot sozvočje krasen zgled amuzičnosti, recimo kratko, v oksimoru primer krasnega nesoglasja. Remec namreč spaja, kar se spojiti ne da. Takole, prvič! Imamo pred očmi veristične like, ki bi zaslužili to ali ono buržujsko ime. Ne! Remec jih je krstil — parabolno. Drugič! Imamo od kraja do osme scene in preko same naturalistične scene, ki pa — visijo v nekakem idealno miljejnem brezprostorju. Tretjič! Fotografija življenja ni bil in ne bo še — tipiziran ethos. Remec ne veruje? Remec naj razmisli pot od akta do umetnine. Remec naj Zolaja odpre; tam bo našel, kako gre spajati naturalizem s simbolističnim elementom. Remec je žal odprl v Cankarja, ki ga je v tej smeri — zavedel na led. Zato ker je Remec »Magdo« amuzično pisal in ne živel. Zato »Magda« sedaj igralce boli, da karikirajo; zato zdaj občinstvo godrnja, da je Remec — amoralen. Remec je v »Magdi« moralen. To pa je, da ni bogve kako nov in kako globok. Zato veljaj, da se zdaj še kritik, igralec in občinstvo potrkajte na prsi in priznajte: »Za Boga! Ali smo ga res prav umeli?« Remca namreč, ki mu jaz — čestitam. Pošten Vipavec je! Dr. I. Pregelj.

Euripides: **Medeja.** Tragedija v petih dejanjih. Iz grščine prevedel vseuč. prof. dr. Fr. Bradač. V Ljubljani, 1924. Založila Kleinmayr in Bamberg.

Ne mine skoro dan, da ne bi čitali o kaki »družinski tragediji«, ki se je zgodila v naših ali drugih krajih: mož je postal ženi nezvest, žena, v svoji časti in svoji pravici do smrti užaljena, umori moža ali pa v svojem strašnem obupu umori najprej otroke, naposled pa še sebe. Z grozo čitamo take novice. Kdo pač — si mislimo — bi mogel popisati dušno stanje take nesrečne

žene, preden izvrši čin, ki se, če kaj na svetu, takó zelo upira materinskemu srcu? Rekli bi, da človeško pero ne zmore takega popisa. In vendar ga je zmoglo! Dne 22. aprila l. 431. pred Kristom so Atenci v svojem t. zv. Dionizovem gledališču pod Akropolo gledali dramo s to-le vsebino: glavna junakinja Medeja, po večletnem srečnem zakonu zapuščena od svojega moža Jasona, plitvega sebičnega, ki iz golega pohlepa po ugodnejšem življenju, snubi hčerko kralja Kreonta v Korintu, sklene v svojem obupu strašno osveto, ki jo po silnih dušnih bojih tudi izvrši s tem, da z zastrupljenim poročnim nakitom zastrupi kraljičino in kralja ter nato umori še oba svoja otroka iz zakona z Jasonom; Jason je s tem četverim umorom smrtno zadet in uničen, osveta je izvršena — Medeja se zmoglo, čeprav morda s krvavečim srcem, odpelje po zraku v vozu, vlečenem od dvojice zmajev. Od tistega dne je Evripidova Medeja za vse čase predpoda, tip zakonskih žen, ki se v svoji strašni užaljenosti — časih morda pri tem ljubosumnosti nima vloge — nad možem maščujejo, ker jih je iz tega ali onega nagiba zapustil. Nešteto dram, romanov in povesti je od takrat bilo napisanih o takih ženah: vsem je — zavestno ali nezavestno — kumovala Evripidova Medeja. Odnekadaj je veljala za najslavnejšo tragedijo tega tragika. Prvič smo jo dobili sedaj tudi Slovenci v prevodu, in lahko rečem, da v zelo lepih, v gladkotekočih, brezhibnih jambih. Tudi zbori, najtežji deli drame, so krasno prevedeni. V uvodu je povedano vse potrebno. Želeli bi pa vendarle, da da bi verzi imeli številke. — Poleg glavne ideje bo čitatelj (čitateljica) še nekaj našel (našla): o »ženskem vprašanju«, enakopravnosti z možem, Medeja že prav tako razmišlja, kakor izobrazene ženske 20. stoletja! Kaj je torej Evripides vse opazoval! J. Db.

Pastuškin: **Križev pot Petra Kupljenika.** Zgodovinska povest. V Ljubljani, 1924. Izdala Zveza kult. društev. Založila Tiskovna zadruga. Natisnila Delniška tiskarna d. d. v Ljubljani. (Prosveti in zabavi št. 9.)

»Kupljenik« je ponatis iz l. 1911 (Lj. Zvon). Delo se ne bo poljudilo, a čudim se, da je moglo ostati trinajst let skoraj neopaženo. Saj je zelo svojstveno. Pomeni še tradicijo iz Tavčarske in Jurčičeve »luteranke« (orisništvo, epizodnost str. 5, 7), pa je že tudi izraz novega, osebnega sloga, nekak triptihon (Cankarstvo!). Nedorastlost je redka (str. 15., kjer je Budal padel iz svoje vloge!). Čudim se, zakaj in čemu je eden med najdarovitejšimi pripovedniki novega časa z Budalom zamolknil. Škoda ga je! Dr. I. P.

UMETNOST.

Mednarodna knjižna razstava v Firenzi. — Otvorjena je bila koncem aprila letošnjega leta. Prirejena je v enem velikem glavnem paviljonu in v štirih manjših, ki so razporejeni tako, da tvorijo v svoji sredini obsežen trg, kateri je na